

ВІННИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ МИХАЙЛА КОЦЮБИНСЬКОГО

Інститут педагогіки, психології і мистецтв

Кафедра психології

ДИПЛОМНА РОБОТА

на тему: ВПЛИВ СІМЕЙНИХ ВЗАЄМОСТОСУНКІВ НА
САМОРЕАЛІЗАЦІЮ ОСОБИСТОСТІ.

Студента(ки) 4 курсу ДПС групи

Галузі знань 0301 Соціально-політичні науки

Напрямок підготовки 6.030102 Психологія

Гайдаш Юлія Віталіївна

Науковий керівник: доцент

Ніщук Галина Миколаївна

Національна шкала _____

Кількість балів: _____ Оцінка: ECTS _____

Голова комісії _____
(підпис) (ініціали, прізвище)

Члени комісії _____
(підпис) (ініціали, прізвище)

_____ (підпис) _____ (ініціали, прізвище)

_____ (підпис) _____ (ініціали, прізвище)

м. Вінниця – 2016 рік

Зміст

Вступ	3
Розділ I. Проблема впливу шлюбно-сімейних взаємин на самореалізацію особистості	6
1.1. Самореалізація особистості, як психологічний феномен.....	6
1.2. Реалізація індивідуальних потреб у шлюбі та самоактуалізації.....	22
1.3. Психологічні функції та ролі особистості у сімейних відносинах.....	28
Висновки до першого розділу	36
Розділ II. Емпіричне дослідження взаємозв'язку внутрішньо сімейних взаємин між подружжям та процесу їхньої самореалізації	39
2.1. Методи та методика дослідження самореалізації особистості в сім'ї.....	39
2.2. Аналіз результатів психодіагностичного обстеження особистісних особливостей подружніх пар.....	43
2.3. Психологічні особливості впливу сімейного мікроклімату на самореалізацію шлюбних партнерів	61
2.4. Переваги подружнього життя та рекомендації щодо збереження почуття кохання у сім'ї.....	66
Висновки до другого розділу	74
Висновки	76
Література	79
Додатки	83

Вступ

Актуальність. Проблема впливу сімейних взаємостосунків на самореалізацію особистості є дуже актуальною та соціально значущою на сучасному етапі розвитку української держави. Її актуальність зумовлена тим, що на сьогоднішній день рядом дослідників виявлені криза сучасної сім'ї та криза самореалізації її членів.

Функціонування людини передбачає реалізацію різних потреб, деякі з них можуть бути задоволені самотійно, а деякі, – лише спільно з кимось. Досвід підказує, що найповніше такі потреби можуть бути задоволені в сім'ї. У сімейних взаємостосунках реалізуються найвищі моральні почуття людини, ця сфера – чудодійне джерело життєвої енергії, емоційного піднесення, душевного здоров'я особистості, і водночас напруження та невдоволеності своїм життям. Сім'я – це єдина соціальна група, що пристосувалася до багатьох подій, які змінювали одна одну в такому невеликому життєвому просторі і протягом такого короткого періоду часу. На сьогоднішній день, процес трансформації сім'ї супроводжується тривожними ознаками її дезорганізації – збільшенням кількості розлучень, сімейно-побутових порушень, зниженням рівня народжуваності, послабленням виховного потенціалу сім'ї, посиленням конфліктності, невротизмом, депресіями тощо. Це і дає підстави стверджувати, що стан сучасної сім'ї кризовий.

Безумовно, зміцнення сім'ї багато в чому залежить від її соціально-правової захищеності. Водночас, причини більшості сімейних проблем часто криються або в особливостях сімейного спілкування, або в індивідуальних характеристиках членів сім'ї, тобто мають психологічний характер. Окрім того, можна стверджувати про недостатню дослідженість проблеми самореалізації особистості в шлюбі, яка є невід'ємним атрибутом розвитку особистості кожної дорослої людини. Саме тому

темою нашого дослідження обрано: «Вплив сімейних взаємостосунків на самореалізацію особистості».

Поняття «сімейні взаємовідносини» та «самореалізація» виходять ще з філософських поглядів Платона і Арістотеля. Також вони досліджуються в працях таких зарубіжних психологів гуманістичного напрямку, як А.Маслоу, Е.Фромм, К.Роджерс, К.Г.Юнг, А.Адлер, Е.Дюваль та в працях вітчизняних психологів, – Л.О.Коростилевої, К.А.Абульханової-Славської, В.П.Кравця, Е.К.Васильєва, Л.Б.Шнейдер та інші.

Об'єктом нашого дослідження є міжособистісні стосунки у подружніх парах.

Предметом є вивчення впливу сімейних взаємостосунків на самореалізацію особистості.

Метою нашого дослідження є теоретичний аналіз та експериментальне вивчення впливу стосунків у шлюбі між чоловіком та дружиною на їхню самореалізацію у різних сферах життєдіяльності.

Гіпотеза дослідження – позитивна динаміка процесу самореалізації подружжя може бути досягнута за умови створення сприятливого психологічного клімату в сім'ї, тобто за наявності позитивних міжособистісних взаємин.

Завдання дослідження:

1. Уточнити зміст феномену самореалізації, як процесу реалізації себе та розвитку свого «Я».
2. Визначити основні сімейні потреби, і встановити відмінність між потребою в самореалізації та самоактуалізації.
3. Вивчити, функціонально-рольову структуру відносин у сучасній сім'ї.
4. Дослідити динаміку розвитку цінностей у кожного з членів подружжя до вступу в шлюб, і цінностей, які значимі для подружжя на момент перебування у шлюбі.

У нашому дослідженні використовувалися наступні *методи і методики*: спостереження, бесіда, тест самоактуалізації Е.Шострома (САТ), тест-опитувальник самоставлення В.В.Століна, тест на визначення особистісних та сімейних ціннісних орієнтацій, тести «Наскільки благополучна Ваша сім'я» та «Ставлення подружжя один до одного».

База дослідження. У дослідженні взяли участь 30 подружніх пар різної вікової категорії та різного періоду перебування у шлюбі, які проживають у м.Вінниця та м.Бар. Період проведення дослідження – з листопада 2015 року до лютий 2016 року.

Теоретична значимість дослідження полягало у тому, що уточнено поняття «самореалізація» та «самоактуалізація» як психологічних феноменів.

Практична значимість полягала у тому, що проведено дослідження стосовно впливу сімейних взаєностосунків на особистісну самореалізацію шлюбних партнерів за допомогою визначення ціннісних орієнтацій членів подружжя та отримали подальший розвиток методики психодіагностики обох досліджуваних феноменів.

Результати роботи представлені на II Міжнародній науково-практичній конференції «Проблеми надання вищої освіти особам з особливими потребами в умовах інклюзивного освітнього простору» та на IV Всеукраїнській науково-практичній конференції «Підготовка фахівців соціономічних професій в умовах сучасного соціокультурного простору».

Структура дипломної роботи. Дослідження складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку новітніх літературних джерел та оформлених відповідно до методичних вимог, додатків.

Література

1. Абульханова-Славская К.А. Типология личности и гуманистический подход / К.А.Абульхановой-Славской. – М.: Просвещение, 2013. – 296 с.
2. Андреева Т.В. Психология современной семьи: Монография / Т.В.Андреева. – СПб.: Речь, 2012. – 436 с.
3. Андреева Т.В. Семейная психология: Учеб. пособ. / Т.В.Андреева. – СПб.: Речь, 2014. – 244 с.
4. Аргайл М. Психология счастья / М.Аргайл. – М.: Просвещение, 2010. – 384 с.
5. Бондарчук О.І. Психологія сім'ї: курс лекцій / О.І.Бондарчук. – К.: МАУП, 2011. – 96 с.
6. Бурлачук Л.Ф., Коростылева Л.А. Психологические особенности лиц, испытывающих затруднения при вступлении в брак / Л.Ф.Бурлачук, Л.А.Коростылева // Психологический журнал. – 2012. – № 3.
7. Вахромов Е.Е. Психологические концепции развития человека: теория самоактуализации / Е.Е.Вахромов. – М.: Международная педагогическая академия, 2011. – 258 с.
8. Дерманова И.Б. Проявление направленности активности личности в феномене социально-психологической адаптации // Теоретические и прикладные вопросы психологии. / Под ред. Крылова А.А. – СПб.: Речь, 2010. – 240 с.
9. Дерманова И.Б. Типы социально-психологической адаптации и комплекс неполноценности. Вып. 1 (№6). // Вестн. СпбГУ. – Сер. 6., 1996. – 175 с.
10. Эйдмиллер Э.Т., Юстицкис В. Психология и психотерапия семьи / Э.Т.Эйдмиллер, В.Юстицкис. – СПб.: Питер, 2010. – 643 с.

11. Каган В.Е. Воспитателю о сексологии / В.Е.Каган. – М.: Педагогика, 2011. – 280 с.
12. Ковалев С.В. Подготовка старшеклассников к семейной жизни / С.В.Ковалев. – М.: Просвещение, 2011. – 243 с.
13. Ковалев С.В. Психология современной семьи / С.В.Ковалев. – М.: Просвещение, 2012. – 210 с.
14. Коростылева Л.А. Психология самореализации личности: затруднения в профессиональной сфере / Л.А.Коростылева. – СПб.: Речь, 2012. – 222 с.
15. Коростылева Л.А. Психология самореализации личности: подход к проблеме / Л.А.Коростылева // Психологическая наука: традиции, современное состояние и перспективы. – М.: ИП РАН, 1997. – 304с.
16. Кравець В.П. Психологія сімейного життя / В.П.Кравець. – Тернопіль, 2013. – 269 с.
17. Краткий словарь по социологии. / Под ред. Гвишиани Д.М., Лапина Н.И. – М.: Питер, 1989. – 129 с.
18. Лазурский А.Ф. Классификация личностей // Психология индивидуальных различий / А.Ф.Лазурский. – М.: Просвещение, 1982. – 298 с.
19. Личность: внутренний мир и самореализация / Сост. Кулюткин Ю.Н., Сухобская Г.С. – СПб.: Питер, 1996 – 309 с.
20. Мэй Р. Искусство психологического консультирования / Р.Мэй. – М.: Питер, 2014. – 380 с.
21. Майерс Д. Социальная психология / Д.Майерс. – СПб: Питер Ком., 2012. – 315 с.
22. Марк Аврелий. Наедине с собой. Размышления // Римские стоики: Сенека, Эпиктет, Марк Аврелий. – М.: Педагогика, 1995. – 399 с.
23. Маслоу А. Самоактуализация // Психология личности / Под ред. Гиппенрейтер Ю.Б., Пузыря А.А. – М.: Просвещение, 1982. – 340 с.

24. Мотивация и личность / Маслоу А. – 3-е изд. – СПб.: Питер, 2011. – 352 с.
25. Немов Р.С. Психология: Словарь-справочник / Р.С.Немов. – М.: ВЛАДОС-ПРЕСС, 2013. – 352 с.
26. Оксфордский словарь современного английского языка для студентов. – Москва–Оксфорд, 1984. – 450 с.
27. Перлз Ф. Внутри и снаружи мусорного ведра // Моск. психотерапевтический журнал (№1), 1992.
28. Перлз Ф. Гештальт-терапия дословно // Моск. психотерапевтический журнал (№1), 1992.
29. Петрушин С.В. Любовь и другие человеческие отношения / С.В.Петрушин. – СПб.: Речь, 2013. – 96 с.
30. Психология: Словарь / Под ред. Петровского А.В., Ярошевского М.Г. – М., 2010. – 167 с.
31. Психология счастья / Аргайл М. – 2-е изд. – СПб.: Питер, 2013. – 271 с.
32. Роджерс К. Несколько важных открытий // Вестн. Моск. ун-та. Сер. 17. (№2), 1990.
33. Роджерс К. Взгляд на психотерапию. Становление человека / К.Роджерс. – М.: Просвещение, 2013. – 356с.
34. Рубинштейн С.Л. Основы общей психологии / С.Л.Рубинштейн. – М.: Просвещение, 1940. – 280с.
35. Рубинштейн С.Л. Основы общей психологии / С.Л.Рубинштейн. – СПб.: Питер, 2010. – 214с.
36. Сенека Луций Анней. О счастливой жизни // Римские стоики: Сенека, Эпиктет, Марк Аврелий. – М.: Педагогика, 1995. – 239с.
37. Сидоренко Е.В. Комплекс «неполноценности» и анализ ранних воспоминаний в концепции Альфреда Адлера / Е.В.Сидоренко. – СПб.: Питер, 2012. – 189с.

38. Фактори формування готовності сучасної молоді до сімейного життя // стат. Психологія. Збірник наукових праць. НПУ імені М.П. Драгоманова, №16, 2006. – 468 с.
39. Философия о предмете и субъекте научного познания / Под ред. Караваева Э.Ф., Разеева Д.Н. – СПб.: Санкт-Петербургское научное общество, 2002. – 196 с.
40. Фромм Э. Бегство от свободы / Э.Фромм. – М.: Просвещение, 2012. – 378 с.
41. Харли Уиллад Ф. Законы семейной жизни / Ф.Харли Уиллад. – М.: Питер, 2012. – 123 с.
42. Хорни К. Самоанализ / К.Хорни. – М.: Просвещение, 2013. – 385 с.
43. Хьелл Л., Зиглер Д. Теории личности. 3-е междунар. изд. / Л.Хьелл, Д.Зиглер. – СПб.: Питер, 2013. – 608 с.
44. Черноусенко Н.С. Потреба любові / Н.С.Черноусенко. – Вінниця: Континент-Прим, 2011. – 56 с.
45. Шнейдер Л.Б. Психология семейных отношений. Курс лекцій / Л.Б.Шнейдер. – М.: Апрель-Пресс. Изд-во ЕКСМО-Пресс, 2010. – 512 с.
46. Шостром Э. Анти-Корнеги, или человек-манипулятор / Э.Шостром. – Минск, 2012. – 294 с.
47. Штифурак В.С. Психологія подружнього життя / В.С.Штифурак. – Вінниця, 2014. – 160 с.
48. Шутс В. Глубокая простота / В.Шутс. – СПб.: Питер, 2013. – 402 с.
49. Я плюс ты // Авт. – сост. Преображенская Н.А. – Екатеринбург: У-Фактория, 2014. – 288с.
50. Frankl V. Man's search for meaning an introduction to logotherapy. – Boston, 1963.
51. Maddi S.R. Personality theories: a comparative analysis. – Homewood, 1972.